

За мен е чест да приветствам с братска любов и научна солидарност новото задълбочено изследване на колегата д-р Свиден Тутеков със заглавие "Добродетелта заради истината", което имах удоволствието да прочета в ръкопис (повече от 400 страници).

В по-ново време и при нас, православните, се забелязва един феномен: учените хора, дори и богословите, да се отнасят диаметрално противоположно към етиката – едни я надценяват, а други я подценяват. В научно-богословско отношение позицията на първите не е сериозна, защото те твърде повърхностно преакцентират върху християнската етика, отделяйки я от нейната матрица: Евангелието и вярата, т. е. живото Предание и богословие на Църквата като нормална атмосфера, в която живее, диша и се развива етиката, нравственият живот, подвигът на добро детелността, толкова свойствен за православните свети отци. В най-ново време другите, пренасяйки всичко от нашето съществуване и живеене към Бога, към благодатта на Светия Дух, към светотайнствения живот на Църквата, казват, че в православието онтологията – както те я виждат и мислят – е „всё и вся“ и че православният християнски живот е „онтологична, а не етическа реалност. На първите не трябва да се обръща особено внимание, защото те не са сериозна тема за съвременното богословие. Другите обаче заслужават внимание, защото подчертават – и с право – че в християнството нравствеността, етиката, добродетелта не може да се основава само върху повърхностния морализъм или етицизъм, тъй като има своите дълбоки корени в истините на Божието Откровение и в реалностите на църковното битие. Въпреки това те изглежда прекаляват, като поляризират онтологията и етиката, или – както би казал св.□ Максим Исповедник – Добродетелта и истината в известното място (30-и отговор към Таласий), което г-н Тутеков поставя като мото в началото на своята книга.

В православно богословие, което е богодадено служение и харизма в Божията

Епископ Атанасий Йевтич за книгата "Добродетелта заради истината"

Написано от Еп. Атанасий Йевтич
Вторник, 27 Февруари 2018 11:23

Църква като Тяло Христово и общност на Светия Дух, етиката, нравствеността, добродетелта е в жива органична връзка с целокупната вяра и живот, с подвижническо-литургичния етос на православието, който винаги има христоцентрично съдържание и пневматологичен характер.

Както казва св. Григорий Синаит: „Всеки, който е кръстен в Христос трябва да достигне и да премине всички възрасти в Христос (τὰς ἐν Χριστῷ μεθελικιώσεις). Защото предварително е получил тяхната сила и чрез заповедите може да ги намери и да ги научи" (Други глави 1; Φιλοκαλία, т. 4, 63, Атина, 1961).

Всеки християнин става Христос по благодат и тъй като Христос е Добродетел (Αρετή) – както говори и писа ава Юстин (Попович), следвайки св. Максим („Бог е същност на всяка добродетел. Христос е Глава на всяка добродетел") – тогава и всеки християнин става добродетел, става добродетелен чрез Христовите добродетели. Както казват св. Максим, четейки пророк Авакум (3:3), и църковната песен (ирмос): „твоята добродетел, Христе, покрива небесата", а това обозначава и отразява цялата Христова Икономия/Домостроителство в плът („Επειδὴ κατὰ τὸν προφήτην Ἀμβακοῦμ: ἐκάλυψεν οὐρανοῦς ἡ ἀρετὴ τοῦ Κυρίου, τούτέστιν ἡ κατὰ σάρκα αὐτοῦ πολιτεία". – въпрос 53-и), т. е. Христовия богочовешки живот и дело.

Христос е ипостасна Добродетел Божия; Той е τὸ ἦθος на Отца (както казват отците в решението на събора през 268 г. в Антиохия против Павел Самосатски). Оттук и християнският итос е Христоитѝа/ Χριστοῦθѝα и Омоитѝа Божия/ Ομοῦθѝα Θεοῦ, според св. Игнатий Антиохийски. Това показва, че християнският живот и етос имат и еклисиологичен характер, защото изразяват живота на човека с Христос и с другите в Църквата като общност на Света Троица.

Бог ни е призвал в Христос от тъмнина в чудна светлина, за да възвестим неговите добродетели (срв. 1 Петр. 2:9; Ис. 43:21). Ако към това добавим и 2 Петр. 1:3–4: „Понеже божествената Негова сила ни е подарила всичко потребно за живот и благочестие, чрез познаване Оногова, Който ни е призвал със Своята слава и съвършенство (ἀρετῆς = добродетел), чрез които ни са дарувани твърде големите и драгоценни обещания, та чрез тях да станете участници в божественото естество (κοινωνοὶ θείας φύσεως)", тогава е очевидно, че добродетелта, етосът, нравствеността, етиката (благо)нравието, начинът на живот (полιτεία) и др., както се нарича и което е християнската вяра и животът по вярата (а това означава християнската Истина и добродетелта по Истината), ще има църковно съществуване и живеене по Христа и в Христос, чрез волята, съработничеството и действието на Светия Дух. Всичко това са неотменни

съставни фактори на нашата ипостас по Христа (τὸ κατὰ Χριστὸν ὑποστῆναι), както казва св. Николай Кавасила, или, както казва св. апостол Павел, всичко това е „правило на новата твар" и това правило (канон) трябва да следваме (Гал. 6:15–16; срв. Кол. 3:10–11).

Всичко това Свилен Тутеков е показал достатъчно ясно в своето задълбочено документално изследване, в което е използвал почти цялата релевантна литература, преди всичко съчиненията на светите отци – и най-вече св. Максим Изповедник – а след това и по-новите изтъкнати православни богослови. Това наистина е православна христологична и христоцентрична етика, както казва и авторът. Той подчертава това особено в главата „Христос като ипостасна добродетел". „Христос е едновременно Топосът, в Който божествените добродетели стават „достъпни" за човешката природа (благодарение на ипостасното единство), и Тропосът, по Който тези добродетели се осъществяват на дело и на практика в пространството на личното съществуване и живеене на вяващите в Църквата" (с. 130). Важно е също, че авторът поставя и развива своята тема конкретно в евхаристиен контекст и в еклисиологична перспектива, с което отстоява автентичното православно живо Предание, идващо от апостол Павел, през отците до най-добрите съвременни богослови (о. Юстин, Георгий Флоровски, Йоан Зизиулас). Такова динамично подвижническо-литургично-есхатологично виждане и тълкувание на поставената тема е помогнало на Свилен Тутеков да разработи и въпроса за иконата/образа и омиусиса/подобие на Божие у човека, така че в христологичен контекст да види в образа онтологичния, а в подобие – нравственият аспект на една и съща реалност – на човешката обновена личност и с това отново да покаже неразделността и неотделимостта на логоса и на тропоса, т. е. на двете страни на една и съща реалност и така да покаже, че православната антропология и православната аретология са неразделни и неотделими една от друга. И това е, което авторът балансирано представя и нарича „синтез на онтологията и етиката".

С една дума, в този труд колегата Свилен Тутеков показва как трябва да бъде представян и организиран около една такава тема всецялостният съборен характер на православно богословие, което не понася схоластическата фрагментираност/декомпозиция и дезинтеграция на християнската вяра като събитие/факт на единството на истината и живота на новата твар в Христос в небесно-земни богочовешки измерения.

Затова в края на книгата колегата Свилен Тутеков оправдано свежда цялата богата тема към любовта, защото Бог е любов –и човекът е истинско битие на любовта и онтологично, и нравствено, т.е. и истинно, и добродетелно. И – както казва св. Теофилакт Български, повтаряйки апостолите и отците на Църквата – Любовта е Христос. {jcomments off}